

๑.๒.๔ บริบท ถึงแม้ว่าต้นฉบับมหาชฌมบดี เลขที่ ๔๓๒ จะมีเนื้อความไม่สมบูรณ์ ทั้งขาดส่วนเริ่มเรื่อง และดำเนินความไม่จบเรื่อง แต่ช่วงปลายสมุดมีบันทึกข้อความ ประพันธ์บอกชื่อผู้ประพันธ์ เป็นโคลงสี่สุภาพว่า

ขุนสารวัดสร้าง	ดอกไม้ทอง
ชื่อสมญาไว้	ปรากฏ
ตรองมหาชฌมบดีให้	โลกแล้ว ฤาแฮ
ตรึกเห็นพระธรรมรส	พระคุณโลกเหลือประมาณ

(มหาชฌมบดี เลขที่ ๔๓๒, หน้า ๕๔)

๑.๓ มหาชฌมบดี เลขที่ ๔๓๖

๑.๓.๑ ลักษณะต้นฉบับ มหาชฌมบดี เลขที่ ๔๓๖ มัดที่ ๕๑ ใ้ที่ ๑๑๔
ชั้น ๑/๑ หมวดวรรณคดี หมู่กลอนสวด ประเภทสมุดไทยดำ บันทึกประวัติว่า สมบัติเดิมของ
หอสมุดฯ จำนวน ๕๔ หน้าสมุดไทย บันทึกหน้าละ ๕ บรรทัด ด้วยเส้นหวดาล ตัวอักษรสีเหลือง
ลายมือหวดเกมบรรจง ต้นฉบับอยู่ในสภาพดี

๑.๓.๒ การเริ่มเรื่อง เนื้อเรื่องเริ่มต้นด้วยคุณบท กล่าวสรรเสริญคุณพระพุทธเจ้า
จากนั้นเป็นการไหว้ครู ประพันธ์ด้วยกาพย์สุรางคนางค์ ๒๘ ข้อความประพันธ์เหมือนกับต้นฉบับ
มหาชฌมบดีสูตร เลขที่ ๔๓๗ ทั้งในส่วนที่เป็นคุณบทและบทไหว้ครู ข้อความประพันธ์แรกเริ่มต้น
ว่า

สิบนิ้วประนมน้อม	ค้อมศิโรราบ	กราบบาทบงสุ์	องค์พุทธคุณ
บุญราศีทธี	ฤทธิ์รังสิน	ปิ่นพิภพ	สบสกล
มณทิรา	ผ่านดิเรก	เฉกฉวัด	จักรโลกธาตุ
ราชบุริวงศ์	พงศ์พุทธภูมิ	พุ่มพยายาม	งามวิริยะ
ละโลกหลง	องค์อะหัตต์	ตรัสรู้ธรรม	ล้ำาศทิต
ฤทธิ์ระปือ	ฤาทะละปา	กล้าเหลือเกล้า	แผ้วพิภพ
จบบาดาล	ลาญลดราด	ปากป้องสาม	ห้ามโมหะ
อันโมหันท์	บันโทโส	โมหะจิต	ลิดโลภลาภ
ปราบกิเลส	เหตุละลาย	หายละลม	สมประสิทธิ...

(มหาชฌมบดี เลขที่ ๔๓๖, หน้า ๑ – ๒)

๑.๓.๓ การจบเรื่อง เนื้อเรื่องจบลงตอนที่พระยาชมภูบดีเดินเข้าเมืองเพื่อไปเข้าเฝ้าพระเจ้าราชาธิราช ระหว่างทางเกิดพอใจเหล่านางฟ้าจำแลง (ไม่จบเรื่อง ขาดเนื้อความไปประมาณ ๔๐ %) ดังคำประพันธ์ในช่วงท้ายว่า

...๐ ท้าวแลตะลึงลาน	ด้วยทรงเทพธิดา
นั่งร้านขายนานา	นางเหล่านี้ล้วนดีจริง
๐ วาจากระจำแจ่ม	ควรเป็นจอมกัลยาหญิง
งามสรรพทุกสิ่ง	ประเสริฐกว่ามเหสี
๐ เราชนะแก่สมเด็จ	พระเจ้าราชาธิราช
จะจัดนางเหล่านี้	ไว้ในราชวังชม
๐ ปางบรมกษัตริย์	นีกกำหนดนางฟ้า องค์ละลานทรวง
จึงฝ่ายว่าองค์มาชะ	สามเณรกำกับ

(มหาชมภูบดี เลขที่ ๔๓๖, หน้า ๕๓ – ๕๔)

๑.๓.๔ บริบท ไม่มี

๑.๔ ท้าวมหาชมภู เล่ม ๑ เลขที่ ๔๓๘

๑.๔.๑ ลักษณะต้นฉบับ ท้าวมหาชมภู เล่ม ๑ เลขที่ ๔๓๘ มัดที่ ๕๑ ตู้ที่ ๑๑๔ ชั้น ๑/๑ หมวดวรรณคดี หมูกลอนสวด ประเภทสมุดไทยขาว บันทึกประวัติว่า นายขัด งามเมือง ให้ พ.ศ. ๒๔๕๑ ขุนสุวรรณสารวัต แต่ง ปีจุล ๑๑๙๔ หมายเหตุ นายขัด งามเมือง ถวายวันที่ ๒๒/๓/๑๒๗ จำนวน ๑๕๓ หน้าสมุดไทย บันทึกหน้าละ ๔ บรรทัด ด้วยเส้นหมึก ลายมือสวยงามปานกลาง ต้นฉบับอยู่ในสภาพดี

๑.๔.๒ การเริ่มเรื่อง เนื้อความเริ่มต้นด้วยคุณบทกล่าวสรรเสริญคุณพระพุทธเจ้า (มิได้เริ่มตั้งแต่ต้น ขาดเนื้อความไป ๒๖ บรรทัด) พบข้อความประพันธ์แรกว่า

บากบ่วงสาม	ห้ามโมหะ	ละโมหันธ์	บันโทโส
โมหะจิต	ลิดโลภลาม	ปราบกิเลส	เหตุละลาย
หายละลม	สมประสิทธิ์	ฤทธิเกรียง	เวียงบริเวศม์
เขตบวิวงศ์	ทรงธรรมัง	ตั้งมุงมาตร	อาจหมายมั่น
ผันผาดแผ้ว	แล้ววังรอบ	ลอบหลบหลีก	ปลิดปลดปล่อย...

(ท้าวมหาชมภู เล่ม ๑ เลขที่ ๔๓๘, หน้า ๑ – ๒)

๑.๔.๓ การจบเรื่อง เนื้อเรื่องจบลงตอนที่กษัตริย์ทั้งสามพระองค์ คือพระยา
ชมภูบดี นางกาญจนเทวี และสุคต कुमार ได้ดวงตาเห็นธรรม ขอบวชเป็นพุทธสาวก และ
สำเร็จนิพพาน ข้อความประพันธ์ท้ายเรื่องจบลงว่า

...๐ โดยองค์พระมหา สัพัญญุตัญญา ทรงพระนุกูล
สามกษัตริย์เสวย รสธรรมบัติน ชื่นขาดับสูญ สู่พระนิฤพาน
๐ สิ้นฉบับ

(ทำมหาชมพู เล่ม ๑ เลขที่ ๔๓๘, หน้า ๑๕๓)

๑.๔.๔ บริบท ช่วงท้ายฉบับมีข้อความบันทึกไว้ว่า “สิ้นฉบับแต่เท่านี้ท่านเอ๋ย
ข้าพเจ้าผู้เขียนขอให้ถึงแก่พระนิฤพาน” คำว่า ผู้เขียน ในที่นี้น่าจะหมายถึง ผู้คัดลอก

๑.๕ ชมภูบดีสูตร เลขที่ ๖๘๘

๑.๕.๑ ลักษณะต้นฉบับ ชมภูบดีสูตร เลขที่ ๖๘๘ มัดที่ ๗๙ ตู้ที่ ๑๑๔
ชั้น ๒/๑ หมวดวรรณคดี หมุกลอนสวด ประเภทสมุดไทยขาว บันทึกประวัติว่า สมบัติเดิม
ของหอสมุดฯ จำนวน ๑๖๔ หน้าสมุดไทย บันทึกหน้าละ ๕ บรรทัด ด้วยเส้นหมึก ลายมือ
ค่อนข้างสวยงาม ต้นฉบับอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์

๑.๕.๒ การเริ่มเรื่อง เนื้อความเริ่มต้นด้วยบทไหว้ครู ประพันธ์ด้วยกาพย์
สุรางคนางค์ ๒๘ ข้อความประพันธ์แรกเริ่มต้นว่า

๐ สิบนิ้วประนม	ยอกรเหนือผม	ทูลมีสการ	
แทบบาทสมเด็จพระ	พระมหากษัตริย์	หนึ่งพระธรรมมา	สาวกทรงไตร
๐ พระปิตุมารดร	พระอาจารย์สอน	ศิลปศาสตร์พุทธไสย	
โสฬสมหา	ฉกามาทั่วไท	อิศรเจ้าใน	พิภพชมพู
๐ จุลจักรพรรดิพงศ์	หนึ่งจอมราชา	สืบเสวตฉัตรคู่	
ขอคารวะคุณ	ทั่วโลกไตรตรู	เชิญปรานีดู	ดลจันทร์สันดาน...

(ชมภูบดีสูตร เลขที่ ๖๘๘, หน้า ๑ – ๒)

๑.๕.๓ การจบเรื่อง เนื้อเรื่องจบลงตอนที่พระยาชมภูบดี นางกาญจนเทวี และ
สุคต कुमार บวชเป็นพุทธสาวก และสำเร็จนิพพาน ประพันธ์ด้วยกาพย์สุรางคนางค์ ๒๘
ต่อจากนั้นเป็นบทส่งท้ายกล่าวสรรเสริญคุณพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และสั่งสอนผู้ฟังให้ยึดมั่นตาม
หลักคำสอนของพระพุทธองค์ ประพันธ์ด้วยกาพย์ยานี ๑๑ ข้อความประพันธ์ลงท้ายว่า

...๐ ปิดทางอบายบาป	ได้แสนกัลป์บริบูรณ์
สมเด็จพุฒาจารย์	พระคุณนั้นนอเนกา
๐ เราท่านสดับธรรม	ขององค์พระศาสดา
จงมนัสสิการา	นิสงส์สุดที่รำพัน
๐ ชมภูบดีสูตร	ก็จบเสร็จสำเร็จสรรพ
โดยนัยไยธรรม	สมมุติว่าจบลง

(ชมภูบดีสูตร เลขที่ ๖๘๘, หน้า ๑๖๓ – ๑๖๔)

๑.๕.๔ บริบท ช่วงท้ายมีข้อความบันทึกว่า “พระเจ้าทรมานพระมหาชมภูจบ
เสร็จแต่เท่านี้”

สรุปความเกี่ยวกับต้นฉบับกลอนสวดมหาชมภูบดีสูตรทั้งหมดที่พบในภาคกลางได้ดังนี้

๑. ต้นฉบับที่มีเนื้อเรื่องสมบูรณ์ตั้งแต่ต้นจนจบ มี ๓ ฉบับ คือ ทำวมหาชมภู เล่ม ๑
เลขที่ ๔๓๘ ชมภูบดีสูตร เลขที่ ๖๘๘ และมหาชมภูบดีสูตร เลขที่ ๔๓๗

๑.๑ ทำวมหาชมภู เล่ม ๑ เลขที่ ๔๓๘ มีข้อความประพันธ์ส่วนต้น (คุณบท)
ไม่สมบูรณ์ และไม่บอกวันเดือนปีที่ประพันธ์

๑.๒ ชมภูบดีสูตร เลขที่ ๖๘๘ ไม่บอกรายละเอียดใด ๆ ในการประพันธ์

๑.๓ มหาชมภูบดีสูตร เลขที่ ๔๓๗ มีข้อความประพันธ์บอกรายละเอียดต่าง ๆ
เกี่ยวกับการประพันธ์ครบถ้วนมากที่สุด กล่าวคือ ขุนสุวรรณสารวัดเป็นผู้ประพันธ์ ประพันธ์
สำเร็จเมื่อวันพฤหัสบดี เดือนสิบสอง แรมแปดค่ำ จุลศักราช ๑๑๙๔ ปีมะโรง จัตวาศก

๒. ต้นฉบับที่ชำรุดมี ๒ ฉบับ คือ มหาชมภูบดี เลขที่ ๔๓๒ และมหาชมภูบดี เลขที่
๔๓๖

๒.๑ มหาชมภูบดี เลขที่ ๔๓๒ ไม่มีเนื้อความส่วนต้นเรื่องและท้ายเรื่อง

๒.๒ มหาชมภูบดี เลขที่ ๔๓๖ ไม่มีเนื้อความส่วนท้ายเรื่อง

๓. ต้นฉบับส่วนใหญ่มีข้อความบอกชื่อผู้ประพันธ์ ยกเว้นต้นฉบับชมภูบดีสูตร เลขที่
๖๘๘ ซึ่งผู้เขียนได้ตัดบริบทและปรับเปลี่ยนข้อความประพันธ์ส่วนเนื้อเรื่องและส่วนที่กล่าวถึง
รายละเอียดในการประพันธ์

๔. ชมภูบดีสูตร เลขที่ ๖๘๘ นับว่าเป็นต้นฉบับที่มีข้อความประพันธ์คลาดเคลื่อน
จากต้นฉบับอื่น ๆ มากที่สุด

๒. ต้นฉบับเทศน์ ต้นฉบับเทศน์ส่วนใหญ่บันทึกชื่อเรื่องไว้ที่ปกหน้าว่า “ชมพุดีสูตร” (ชมพุดีสูตร) แพร่หลายทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย ถึงแม้จะพบต้นฉบับจำนวนมากก็ตาม แต่จากการสำรวจข้อมูลพบว่า ต้นฉบับที่มีเนื้อเรื่องสมบูรณ์มีเพียงไม่กี่ฉบับเท่านั้น ต้นฉบับเหล่านี้ต่างมีโครงเรื่องเดียวกันทั้งสิ้น ภาษาและตัวอักษรที่ใช้บันทึก อาจแตกต่างกันไปตามความนิยมของแต่ละท้องถิ่น

ส่วนต้นฉบับเทศน์ “ชมพุดีสูตร” ซึ่งใช้เป็นข้อมูลรอง¹¹ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ชมพุดีสูตร เลขที่ จบ.บ ๑๙๖/๑ – ๓ พบที่หอสมุดแห่งชาติวังมณฑลพิษณุโลก จังหวัดจันทบุรี บันทึกด้วยอักษรขอม ภาษาบาลี – ไทย เส้นจาร ฉบับลงชาด ไม่มีไม้ประกับ จำนวน ๓ ผูก (จบเรื่อง) ลายมือที่ใช้บันทึกสวยงามเป็นระเบียบเรียบร้อย บันทึกประวัติว่าสมบัติเดิมของ วัดบุญญาวาสวิหาร ตำบลท่าใหม่ อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี

ปกหน้าผูกที่ ๒ เลขที่ จบ.บ ๑๙๖/๒ บันทึกว่า “พระยาชมพุดี คำพระยาพิมพิสาร มาฆสามเณ ปริเขต ๒ ทานแล้ว” มีบันทึกบอกเจ้าศรัทธาในการสร้างไว้ตรงช่วงบนมุมซ้ายของหน้าลานว่า “ของหมอเทียนสร้างไว้ในพระศาสนา ขอเป็นปัจจัยแก่พระนิพพานเทอญ”

ปกหน้าผูกที่ ๓ เลขที่ จบ.บ ๑๙๖/๓ บันทึกว่า “พระยาชมพุดี คำพระเจ้าราชาธิราช ปริเขต ๓ ทานแล้ว” มีบันทึกบอกเจ้าศรัทธาไว้ว่า “หมอเทียนสร้างไว้ในพระพุทธศาสนา ขอได้เป็นอุบิสัยปัจจัยแก่พระนิพพานกราบใดเทอญ”

ส่วนผูกที่ ๑ เลขที่ จบ.บ ๑๙๖/๑ บริเวณปกหน้าไม่มีบันทึกรายละเอียดของชื่อเรื่อง ชื่อผูก และเจ้าศรัทธา คาดว่าเนื่องจากปกหน้าขาดหายไป เจ้าหน้าที่หอสมุดแห่งชาติจึงได้เขียนปกหน้าขึ้นมาใหม่ด้วยตัวอักษรไทยปัจจุบันว่า “ชมพุดีสูตร ๑” แต่จากการสำรวจวรรณกรรมเรื่องชมพุดีสูตร ฉบับเทศน์อื่น ๆ เพิ่มเติม ทำให้ทราบว่า ปกหน้าของผูกที่ ๑ มีชื่อกำกับว่า “พระยาชมพุดี คำพระยาชมพุดี ปริเขต ๑ ทานแล้ว” (ชมพุดีสูตร เลขที่ จบ.บ ๖๕๔/๑, ปกหน้า)

ต้นฉบับดังกล่าวข้างต้น เป็นแบบปัลลวะวิสันนา เมื่อนำมาอ่านประกอบร่วมกัน จึงจะได้เนื้อเรื่องที่สมบูรณ์

¹¹ ผู้วิจัยได้ปริวรรตเป็นภาษาไทยอักษรวิธีปัจจุบันไว้ที่ภาคผนวก

ตัวอักษรและอักษรวิธีในต้นฉบับตัวเขียน

เอกสารโบราณต้นฉบับตัวเขียนวรรณกรรมกลอนสวดมหาชฎาฎีสูตร เลขที่ ๔๓๗ แม้ว่าจะบันทึกด้วยอักษรไทย ภาษาไทย ที่มีพื้นฐานใกล้เคียงกับอักษรไทยในปัจจุบัน แต่ทว่า รูปแบบตัวอักษรและอักษรวิธีที่ใช้ในต้นฉบับดังกล่าว ก็ยังคงมีความแตกต่างไปจากการเขียน อักษรและอักษรวิธีไทยในปัจจุบันอยู่มาก จึงได้เสนอรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะตัวอักษรและ อักษรวิธีที่ใช้ในวรรณกรรมกลอนสวดมหาชฎาฎีสูตร เลขที่ ๔๓๗ ดังต่อไปนี้

๑. ตัวอักษร ลักษณะตัวอักษรที่ใช้ในเอกสารโบราณต้นฉบับตัวเขียนวรรณกรรม กลอนสวดมหาชฎาฎีสูตร เลขที่ ๔๓๗ ลายมือค่อนข้างเป็นระเบียบสวยงาม และยังคงความ ชัดเจนของเส้นหมึกที่ใช้ในการบันทึก รูปร่างตัวอักษรที่ใช้ในต้นฉบับตัวเขียนมีลักษณะดังนี้

๑.๑ พยัญชนะ ในต้นฉบับกลอนสวดมหาชฎาฎีสูตร เลขที่ ๔๓๗ มีการใช้รูป พยัญชนะ ดังนี้

รูปพยัญชนะที่ใช้ในปัจจุบัน

รูปพยัญชนะที่ใช้ในต้นฉบับตัวเขียน

ก

ก

ข

ข

ช

ช

ค

ค

ค

-

ฌ

ฌ

ง

ง

จ

จ

รูปพยัญชนะที่ใช้ในปัจจุบัน

รูปพยัญชนะที่ใช้ในต้นฉบับตัวเขียน

จ

จ

ช

ช

ซ

ซ

ฌ

ฌ

ญ

ญ

ฉ

ฉ

ฝ

-

ฐ

ฐ

ฑ

ฑ

ฒ

-

ณ

ณ

ด

ด

ต

ต

ถ

ถ

รูปพยัญชนะที่ใช้ในปัจจุบัน

รูปพยัญชนะที่ใช้ในต้นฉบับตัวเขียน

ท

ท

ธ

ธ

น

น

บ

บ

ป

ป ป'

ผ

ผ

ฝ

ฝ ฝ'

พ

พ

ฟ

ฟ ฟ'

ภ

ภ

ม

ม

ย

ย

ร

ร

ล

ล

รูปพยัญชนะที่ใช้ในปัจจุบัน

รูปพยัญชนะที่ใช้ในต้นฉบับตัวเขียน

ว

ว

ศ

ศ

ษ

ษ

ส

ส

ห

ห

ฟ

ฟ

อ

อ

ฮ

ฮ

พยัญชนะที่ใช้ในต้นฉบับกลอนสวดมหาสมณูปติสูตร เลขที่ ๔๓๗ มีทั้งสิ้น ๔๑ รูป พยัญชนะส่วนใหญ่มีลักษณะใกล้เคียงกับพยัญชนะไทยในปัจจุบัน มีพยัญชนะบางตัวที่เขียนแตกต่างจากปัจจุบันไปบ้าง ได้แก่ บ ฬ ฬ จัดเป็นพยัญชนะที่มีรูปการใช้ ๒ แบบ บางครั้งอาจเขียนด้วยรูป ป ฝ ฬ แทนตามลำดับ ส่วนพยัญชนะที่ไม่มีใช้ในต้นฉบับ ได้แก่ ศ ฏ และ ฒ

๑.๒ สระ รูปสระที่ปรากฏใช้ในต้นฉบับกลอนสวดมหาสมณูปติสูตร เลขที่ ๔๓๗ มีดังนี้

รูปสระที่ใช้ในปัจจุบัน

รูปสระที่ใช้ในต้นฉบับตัวเขียน

รูปสระที่ใช้ในปัจจุบัน

รูปสระที่ใช้ในต้นฉบับตัวเขียน

- ๗

- ๗

. ๑

. ๑

. ๒

. ๒

. ๓

. ๓

. ๓

. ๔

. ๔

. ๕

. ๕

. ๖

. ๖

. ๗

. ๗

. ๘

. ๘

. ๙

. ๙

. ๑๐

. ๑๐

. ๑๑

. ๑๑

. ๑๒

. ๑๒

. ๑๓

. ๑๓

รูปสระที่ใช้ในปัจจุบัน

รูปสระที่ใช้ในต้นฉบับตัวเขียน

-๑

-๑

เ-อะ

-

เ-อ

เ-อ เ-^๑

เ-ยะ

-

เ-ย

เ-^๑ ย

เ-อะ

-

เ-อ

เ-^๑ อ

เ-ยะ

-

เ-ย

เ-^๑

เ-า

เ-^๑ ๓

เ-

เ-^๑

เ-

เ-^๑

เ-๓

เ-๓

รูปสระที่ใช้ในปัจจุบัน

รูปสระที่ใช้ในต้นฉบับตัวเขียน

ฤ

๑

ฤา

-

ฤ

๑

ฤา

๓

รูปสระที่มีใช้ในต้นฉบับกลอนสวดมหาสมณภูมิตีสุตร เลขที่ ๔๓๗ มีทั้งสิ้น ๒๖ รูป ๒๔ เสียง สระบางตัวมีรูปการใช้ ๒ แบบ คือ สระอสุ เขียนแทนด้วย - ะ หรือ - ะ สระอิ เขียนแทนด้วย ิ หรือ ิ สระเออ เขียนแทนด้วย - อ หรือ - เ ส่วนใหญ่มีรูปเหมือนสระในปัจจุบัน สระประสมอาจมีรูปต่างจากปัจจุบันไปบ้าง เช่น เ-อ (สระเอือ) นอกจากนี้เครื่องหมายไม้หันอากาศ (๗) เมื่อนำมาประสมเป็นสระอัว มักเขียนเป็นรูปไม้โท (๗) ได้แก่ - ัว สระที่ไม่มีใช้ในต้นฉบับ คือ - ะ - ะ - ะ - ะ - ะ - ะ - ะ และ ฤ

๑.๓ วรรณยุกต์ ในต้นฉบับกลอนสวดมหาสมณภูมิตีสุตร เลขที่ ๔๓๗ มีการใช้รูปวรรณยุกต์ ดังนี้

รูปวรรณยุกต์ที่ใช้ในปัจจุบัน

รูปวรรณยุกต์ที่ใช้ในต้นฉบับตัวเขียน

๑

๑

๒

๗

๓

-

+

-

รูปวรรณยุกต์ที่ใช้ในต้นฉบับกลอนสวดมหาสมณภูมิตีสุตร เลขที่ ๔๓๗ มี ๒ รูป คือ ๑ และ ๗ มีรูปเหมือนวรรณยุกต์ในปัจจุบัน ส่วนวรรณยุกต์ ๓ และ + ไม่มีปรากฏ

๑.๔ รูปเครื่องหมาย เครื่องหมายที่ปรากฏใช้ในกลอนสวดมหาสมณูปติสูตร
เลขที่ ๔๓๗ มี ๒ ประเภท คือ เครื่องหมายที่ใช้แทนเสียงสระหรือประกอบเสียงสระ และเครื่อง
หมายประกอบการเขียน

๑.๔.๑ เครื่องหมายที่ใช้แทนเสียงสระหรือประกอบเสียงสระ

๑.๔.๑.๑ พันหนุ (〓) ใช้กำกับบนคำที่ออกเสียงสระออ และเสียงสระเออ
ทั้งที่เป็นคำพยางค์เดียว และที่เป็นพยางค์หนึ่งในคำสองพยางค์หรือหลายพยางค์ (อภิวัน เชื้อไทย,
๒๕๒๖, หน้า ๗๗) สระนี้จะเขียนด้วยรูปสระ - อ และ รูปสระ - เอ มีเครื่องหมายพันหนุ (〓)
กำกับบนตัวพยัญชนะต้น ที่ต้องการให้ออกเสียงสระออและเสียงสระเออ ตัวอย่าง
ใช้กำกับบนเสียงสระออ

๓"๐	อ่านว่า	ต่อ
ย/ลย"๐	อ่านว่า	ย่นย่อ
จ"๐แจ	อ่านว่า	จอแจ
ช"๐แซ	อ่านว่า	ชอแซ

ใช้กำกับบนเสียงสระเออ

๕"๐	อ่านว่า	เธอ
เอ"๐	อ่านว่า	เออ

การใช้เครื่องหมายพันหนุในต้นฉบับไม่สม่ำเสมอ บางครั้งมิได้มีการเขียนเครื่องหมาย
กำกับ ถึงแม้ว่าคำดังกล่าวจะออกเสียงสระออก็ตาม แต่จะเขียนสระออ (-อ) ตรงตัวตามเสียง
อ่านแทน ตัวอย่าง

ธอรณิ	อ่านว่า	ธรรณี
-------	---------	-------

บอรัม

อ่านว่า

บรรม

นรินธร

อ่านว่า

นรินทร

๑.๔.๑.๒ ฝนทอง (') ใช้เขียนแทนเสียงสระอะ โดยเขียนกำกับไว้บนพยัญชนะที่ต้องการให้ออกเสียงสระอะ ตัวอย่าง

คน่บท

อ่านว่า

คนบท

/

แ่สดง

อ่านว่า

แสดง

แ่ลิ่ง

อ่านว่า

เถลิง

เพ่อญ

อ่านว่า

เพอญ

๑.๔.๑.๓ ไม้หันอากาศ (๗) ใช้ในตำแหน่งที่ต้องการให้เป็นเสียงสระอะ และใช้ร่วมกับ รร (ร หัน) เพื่อแทนเสียงที่ต้องการให้เป็นเสียงสระอะ ตัวอย่าง

ส่วรรณ

อ่านว่า

สุวรรณ

พรรณ

อ่านว่า

พวรรณ

กรรรณา

อ่านว่า

กรรรรณา (กัน-รุ-นา)

๑.๔.๑.๔ ไม้โท (๘) ใช้แทนเครื่องหมายไม้หันอากาศ โดยเฉพาะเมื่อประกอบกับสระอัว (ัว) ตัวอย่าง

ทัว

อ่านว่า

ทัว

ม่ว	อ่านว่า	มั่ว
กล่ว	อ่านว่า	กลัว

๑.๔.๑.๕ การใช้เครื่องหมายแทนเสียงมากกว่า ๑ อย่าง ตัวอย่าง

คว่มาก	อ่านว่า	ค่ามาก
หน่วงหว่ว	อ่านว่า	หน่วงน้ำว
ลือ	อ่านว่า	ลู

๑.๔.๒ เครื่องหมายที่ใช้ประกอบการเขียน หมายถึง เครื่องหมายที่ใช้กำกับคำ วลี หรือประโยค เพื่อช่วยในการอ่านคำ วลีหรือประโยคนั้น ๆ ดังนี้

๑.๔.๒.๑ ไม่ยมก (ๆ) ใช้เพื่อให้อ่านซ้ำสองครั้ง ตัวอย่าง

แต่งแต่ละหย่างๆยิ่ง อ่านว่า แต่งแต่ละอย่างอย่างยิ่ง

๑.๔.๒.๒ ทันทฆาต (ˊ) ใช้เขียนบนรูปพยัญชนะที่ไม่ต้องการอ่านออกเสียง ตัวอย่าง

ครทˊ	อ่านว่า	ครุท
บําเนดจˊ	อ่านว่า	บำเหน็จ
กําหนดˊ	อ่านว่า	กำหนด
กทˊหาร	อ่านว่า	ทหาร

๑.๔.๒.๓ ฟองมัน (๐) ใช้เมื่อเริ่มต้นคำประพันธ์ใหม่ หรือเมื่อเริ่มต้นบทประพันธ์ใหม่ ตัวอย่าง

๐ ธีรราชอันหญไทยภ รบเพื่อทศนา

๑.๔.๒.๔ เครื่องหมายดอกจัน ใช้เขียนควบคู่กับตัวเลขหรือตัวอักษร เพื่อบอก ฉันทลักษณ์ ประกอบให้เกิดความสวยงาม ตัวอย่าง

๐๑๑๑ ๒๘ ๐๑๑๑ ๐๑๑๑ ภาย ๐๑๑๑

๑.๔.๒.๕ เครื่องหมายกากบาท (+) เครื่องหมายนี้จะใช้เขียนเมื่อต้องการเพิ่มคำบางคำที่ขาดหรือเขียนตกไป โดยเขียนเครื่องหมายกากบาทไว้ข้างบน เหนือจุดหรือบริเวณที่คำหรือข้อความนั้นขาดหายไป แล้วจึงเติมคำหรือข้อความที่เขียนตกลงไปข้างล่างใต้แนวเส้นบรรทัด ตัวอย่าง

แก้วลาย ^{รอง} ลาดปู	อ่านว่า	แก้วลายรองลาดปู
เป ^{คน} น ^{คน} ลามกมาลยา	อ่านว่า	เป็นคนลามกมารยา
เป ^{แกน} น ^{แกน} สาร์ศกอน	อ่านว่า	เป็นแก่นสารสักอัน

๑.๔.๒.๖ ใช้เพื่อแสดงว่าต้องการตัดคำนั้นออก คือไม่ต้องอ่านคำนั้น ๆ ดังตัวอย่าง

บ ^{ตาย} ตร ^{ตาย} เกิด ^{ตาย} บ ^{ตาย} ตร ^{ตาย} เกิด ^{ตาย}	อ่านว่า	บัดตายบัดเกิด
---	---------	---------------

๑.๔.๒.๗ เครื่องหมายมหัพภาค (.) ระหว่างตัวอักษร ใช้เพื่อแสดงว่าคำ ๆ นั้น
ไม่ต้องการ ตัวอย่าง

จงศกษเล่มของสมปอง อ่านว่า จงสุขเขษมสมปอง

๑.๔.๒.๘ เครื่องหมายอังคั่น (๗) ใช้เมื่อจบวรรคหนึ่ง หรือจบบทหนึ่ง
ตัวอย่าง

เชิญเสวยเครื่องวารี นำจันทรศักระรอยไฉย ๗

๑.๔.๒.๙ วิสรวรณีย์ (ะ) ใช้เพื่อบอกให้ทราบว่าสิ้นระยะบรรทัด (ธวัช
ปทุมโนทก, ๒๕๔๓, หน้า ๒๔๕) ตัวอย่าง

จะเขยชมนางนาคี รongเชิญว่าผู้ ะ
ท้าวทรงสดับเสียง สว่างแซ่ส่นะกัน ะ

๒. อักษรวิธี การประสมคำและการอ่านจากต้นฉบับตัวเขียน แม้จะค่อนข้างใกล้เคียง
กับการประสมคำและการอ่านในปัจจุบัน แต่ก็ยังคงมีส่วนที่แตกต่างจากปัจจุบันอยู่มาก เนื่องจาก
การเขียนสะกดการันต์ในต้นฉบับจะเป็นไปตามระบบเสียงพูด และเกิดจากการเขียนเพื่อเน้นการ
อ่านออกเสียงมากกว่าที่จะคำนึงถึงความถูกต้องตามอักษรวิธี สามารถสรุปความสำคัญได้ดังนี้

๒.๑ การเขียนพยัญชนะควบสระ เช่น

กฏบ	อ่านว่า	กราบ
ชาติ	อ่านว่า	ชาติ
ปี	อ่านว่า	ปี
เพี้ยมเพ้า	อ่านว่า	เพี้ยมเพ้า

๒.๒ การเขียนรูปพยัญชนะร่วม เช่น

เมตทา	อ่านว่า	เมตตา
ปัญญา	อ่านว่า	ปัญญา
วิสัญญี	อ่านว่า	วิสัญญี
สัพพัญญู	อ่านว่า	สัพพัญญู

๒.๓ การใช้รูปพยัญชนะต้นต่างจากปัจจุบัน คือ คำที่ปัจจุบันใช้รูปพยัญชนะต้น
 อย่างหนึ่ง แต่ในต้นฉบับตัวเขียนมีการใช้รูปพยัญชนะต้นอีกอย่างหนึ่ง ส่วนใหญ่คือคำที่มีเสียง
 คล้ายคลึงกัน จัดว่าเป็นกลุ่มคำที่มีฐานเสียงเหมือนกัน ตัวอย่าง

ก	เขียนเป็น	ข	เช่น	
			เกษม	เขียนเป็น ขเกษม

ข	เขียนเป็น	ข , ค	เช่น		
			ของ	เขียนเป็น	ซอง
			ขวัญ	เขียนเป็น	ขว่น
			ขาดหาย	เขียนเป็น	คขาดหาย
ค	เขียนเป็น	ข , ฉ	เช่น		
			คนอง	เขียนเป็น	ชะนอง
			ไม้คัลลา	เขียนเป็น	ไม้มลล
			เขต	เขียนเป็น	เคด
ฉ	เขียนเป็น	ช	เช่น		
			ฉาก	เขียนเป็น	แชก
			โฉบฉาบ	เขียนเป็น	โฉบชบ
ช	เขียนเป็น	ฉ	เช่น		
			ชัชวาล	เขียนเป็น	จชะวาล
			ชนะ	เขียนเป็น	หะหะ
			ชโลม	เขียนเป็น	โหลม
ฉ	เขียนเป็น	ช	เช่น		
			ฉาน	เขียนเป็น	ชาน

ญ	เขียนเป็น	ย	เช่น ญาติ	เขียนเป็น	ญาติ
ย	เขียนเป็น	ญ	เช่น กล้า	เขียนเป็น	กล้า
			ทะยาน	เขียนเป็น	ทะยาน
ฎ	เขียนเป็น	ต	เช่น ปฏิสนธิ	เขียนเป็น	ปฏิสนธิ
			ปฏิจุด	เขียนเป็น	ปฏิจุด
ด	เขียนเป็น	ต , ฎ	เช่น ดำรง	เขียนเป็น	ดำรง
			โสดา	เขียนเป็น	โสดา
ต	เขียนเป็น	ท	เช่น นิวัตนา	เขียนเป็น	นิวัตนา
ถ	เขียนเป็น	ท	เช่น เกิด	เขียนเป็น	เกิด
ท	เขียนเป็น	ท , ถ , ฑ	เช่น ศีลทาน	เขียนเป็น	ศีลทาน
			ทะยาน	เขียนเป็น	ทะยาน

			ย่อท้อ	เขียนเป็น	ย่อธอ
ธ	เขียนเป็น	ท	เช่น		
			ธุระ	เขียนเป็น	ทระ
			ธิดา	เขียนเป็น	โทธา
ณ	เขียนเป็น	น	เช่น		
			สามเณร	เขียนเป็น	สามะเนน
			ขณะ	เขียนเป็น	ชะนะ
น	เขียนเป็น	ณ	เช่น		
			นคร	เขียนเป็น	นศร
			ชำนาญ	เขียนเป็น	ชำนาญ
ผ	เขียนเป็น	พ , ภ	เช่น		
			แผ่น	เขียนเป็น	แพน
			ผ่าน	เขียนเป็น	ภาล
ฝ	เขียนเป็น	ฟ	เช่น		
			ฝั่ง	เขียนเป็น	ฟ้ง
ฟ	เขียนเป็น	ฝ	เช่น		
			เพ็ญผเฝ้า	เขียนเป็น	เพ็ญมเฝ้า

พ	เขียนเป็น	ผ , ภ	เช่น		
			พนักงาน	เขียนเป็น	พนักงาน ✓
			เพื่อ	เขียนเป็น	เพื่อ ✓
			พาหา	เขียนเป็น	ภากา
ภ	เขียนเป็น	ผ , พ	พัคตร์	เขียนเป็น	ภักตร์ ✓
			เช่น		
			ภูมิ	เขียนเป็น	ผมี ✓
			ภริยา	เขียนเป็น	ภริยา ✓
ล	เขียนเป็น	ร , พ	เช่น		
			แล้ว	เขียนเป็น	แล้ว ✓
			บาลี	เขียนเป็น	บาลี ✓
			ละ	เขียนเป็น	พะ ✓
ศ	เขียนเป็น	ส	เช่น		
			ศัตรู	เขียนเป็น	ศัตรู ✓
ช	เขียนเป็น	ศ	เช่น		
			ภูษิต	เขียนเป็น	ภักศ ✓

ส	เขียนเป็น	ศ, ษ, ซ	เช่น		
			สุข	เขียนเป็น	ศก
			อุโบสถ	เขียนเป็น	อุโบศต
			สารพัด	เขียนเป็น	ษารพัด
			อาสา	เขียนเป็น	อาษา
			สู้	เขียนเป็น	ซู่
			ล้น	เขียนเป็น	ล้น
ซ	เขียนเป็น	ส, ทร	เช่น		
			ซึก	เขียนเป็น	ซึก
			ซึ้ง	เขียนเป็น	ทรวง

๒.๔ การใช้พยัญชนะต้นคู่ที่ต่างไปจากปัจจุบัน

๒.๔.๑ คำที่ปัจจุบันใช้เป็นพยัญชนะต้นเดี่ยว แต่ในต้นฉบับใช้เป็นพยัญชนะต้นคู่

ตัวอย่าง

ก	เขียนเป็น	กร	เช่น		
			กันแสง	เขียนเป็น	กรนแสง
พ	เขียนเป็น	พร	เช่น		
			ไพเราะ	เขียนเป็น	พรเราะ

ส	เขียนเป็น	สร	เช่น		
			สัตว์	เขียนเป็น	สัตว์
			สัจจา	เขียนเป็น	สัจ
			สมภาร	เขียนเป็น	สมภาร

๒.๔.๒ คำที่ปัจจุบันใช้เป็นพยัญชนะต้นคู่ แต่ในต้นฉบับใช้เป็นพยัญชนะต้นเดี่ยว ตัวอย่าง

ท	เขียนเป็น	ส	เช่น		
			ทรวดทรง	เขียนเป็น	สรวดทรง
ผ	เขียนเป็น	พ	เช่น		
			ผลัด	เขียนเป็น	พล
ศ	เขียนเป็น	ส	เช่น		
			ศรัทธา	เขียนเป็น	สรัทธา
สร	เขียนเป็น	ซ	เช่น		
			สร้ง	เขียนเป็น	แซ้ง

๒.๔.๓ คำที่ใช้พยัญชนะต้นคู่ต่างกัน ตัวอย่าง

กร	เขียนเป็น	ตร	เช่น		
			กรอก	เขียนเป็น	ตรอก
ดร	เขียนเป็น	กร	เช่น		
			ดราบ	เขียนเป็น	กราบ

ทร	เขียนเป็น	ธร	เช่น		
			ทรง	เขียนเป็น	ธรง

สร	เขียนเป็น	ทร	เช่น		
			สร้าง	เขียนเป็น	ทรวง

๒.๕ การใช้ตัวสะกดที่ต่างไปจากปัจจุบัน ตัวอย่าง

๒.๕.๑ ตัวสะกดในแม่กก

ก	เขียนเป็น	ค	เช่น		
			อเนก	เขียนเป็น	อเหค

ข	เขียนเป็น	ค	เช่น		
			หน้ามข	เขียนเป็น	หน้ามค

ค	เขียนเป็น	ก	เช่น		
			ภาคภูมิ	เขียนเป็น	ภาคกม
			อนุชค	เขียนเป็น	อนุชก

๒.๕.๒ ตัวสะกดในแม่กด

จ	เขียนเป็น	ด , ถ , ศ	เช่น		
			สำเร็จ	เขียนเป็น	สำเร็จ

			อำนาจ	เขียนเป็น	อำนาจ
--	--	--	-------	-----------	-------

			ไพโรจน์	เขียนเป็น	ไพโรจ
--	--	--	---------	-----------	-------

ช	เขียนเป็น	ด	เช่น		
			อาชญา	เขียนเป็น	อาชญ

ฐ	เขียนเป็น	ด	เช่น ประเสริฐ	เขียนเป็น	ประเส็ด
ท	เขียนเป็น	ทธ	เช่น ครุฑ	เขียนเป็น	ครท /
ด	เขียนเป็น	ฎ , ตร , ถ , ท , ศ , ษ	เช่น กำหนด	เขียนเป็น	กัณฎ
			คัณคาค	เขียนเป็น	คัณฆฎ
			บัค	เขียนเป็น	บตร
			โปรด	เขียนเป็น	โปรด
			บคบัง	เขียนเป็น	บทบง
			คาค	เขียนเป็น	คาค
			หวันหวาด	เขียนเป็น	หวันหวษ
ต	เขียนเป็น	ฐ , ด	เช่น หัตถ์	เขียนเป็น	หฐ
			โสด	เขียนเป็น	โสด
			เขต	เขียนเป็น	เขต
			ทจริต	เขียนเป็น	ทจ:ริต /

ตร	เขียนเป็น	ช , ด , ศ	เช่น		
			ฉัตร	เขียนเป็น	นช
			บพิตร	เขียนเป็น	บอพิด
ถ	เขียนเป็น	ด	เช่น		
			นาอนาถ	เขียนเป็น	หน้ออะหาด
			อุโบสถ	เขียนเป็น	อุโบศัด
ท	เขียนเป็น	ด	เช่น		
			ภทภัย	เขียนเป็น	เพดไภย
ทร	เขียนเป็น	ท	เช่น		
			สมุทร	เขียนเป็น	สมท
ธ	เขียนเป็น	ท	เช่น		
			อาวุธ	เขียนเป็น	ฮาวท
ศ	เขียนเป็น	ด , ท	เช่น		
			เลิศ	เขียนเป็น	เล็ด
			พยศ	เขียนเป็น	พยด
			พินาศ	เขียนเป็น	พินาท

๕	เขียนเป็น	ฐ, ด, ต, ศ	เช่น	
			โษษฐ์	เขียนเป็น
			ทวษ	เขียนเป็น
			สัปรุข	เขียนเป็น
			พิษ	เขียนเป็น

โษษฐ์

ทวษ

สัปรุข

พิษ

๘	เขียนเป็น	ศ, ษ, ตร, ด	เช่น	
			โหมนัล	เขียนเป็น
			โภาส	เขียนเป็น
			ตรัส	เขียนเป็น
			ศิลปศาสตร์	เขียนเป็น
			โสฬส	เขียนเป็น

โหมนัล

โภาส

ตรัส

ศิลปศาสตร์

โสฬส

๒.๕.๓ ตัวสะกดในแม่กบ

๖	เขียนเป็น	พ	เช่น	
			พบ	เขียนเป็น
๗	เขียนเป็น	พ	เช่น	
			บาป	เขียนเป็น

ภพ

บาป

พ	เขียนเป็น	บ	เช่น		
			พิภพ	เขียนเป็น	พิภบ
			พุทธานุภาพ	เขียนเป็น	พุทธานภบ
ภ	เขียนเป็น	พ, บ	เช่น		
			ลาภ	เขียนเป็น	ลาพ
			ปวารภ	เขียนเป็น	ปวารบ

๒.๕.๔ ตัวสะกดในแม่กน

ญ	เขียนเป็น	น, ร	เช่น		
			ลำราญ	เขียนเป็น	ลำรณ
			ชำนาญ	เขียนเป็น	ชำนาญ
ณ	เขียนเป็น	น, ล, ญ, ร	หาญ	เขียนเป็น	หาร
			บุราณ	เขียนเป็น	บุรณ
			มณฑล	เขียนเป็น	มณฑล
			พุทธคุณ	เขียนเป็น	พุทธคณ
			ประมาณ	เขียนเป็น	ประมาณ

น เขียนเป็น ร , ล , ญ

เช่น

ห่อน

เขียนเป็น

หอร

ราชถาน

เขียนเป็น

ราชกร

ผ่าน

เขียนเป็น

กาล

แดน

เขียนเป็น

แดล

ฉาน

เขียนเป็น

ฉาญ

ร

เขียนเป็น , น , ล , พ

เช่น

ควร

เขียนเป็น

ควน

สามเณร

เขียนเป็น

สามเณ

บัณฑิต

เขียนเป็น

บัณฑิต

บริวาร

เขียนเป็น

บริภ

ล

เขียนเป็น ญ , น

เช่น

ปฏิญ

เขียนเป็น

ปฏิญ

ชัชวาล

เขียนเป็น

ชัชว

อภิบาล

เขียนเป็น

อภิบาล

๒.๖ การใช้ ย สะกด หลัง ไ - และ ใ - ตัวอย่าง

ได้	เขียนเป็น	โดย
เร็วไว	เขียนเป็น	เร็วไว
ไฟ	เขียนเป็น	ไฟ
ใน	เขียนเป็น	ใน
ใช้	เขียนเป็น	ใช้
ให้	เขียนเป็น	ให้

๒.๗ การใช้ ย สะกด หลังสระ - ตัวอย่าง

บุรี	เขียนเป็น	บุรี
ชีวิต	เขียนเป็น	ชีวิต
โยธี	เขียนเป็น	โยธี

๒.๘ การใช้อักษรนำ

๒.๘.๑ คำที่ปัจจุบันเขียนแบบอักษรนำ แต่ในต้นฉบับไม่ได้เขียนแบบอักษรนำ

ตัวอย่าง

หน	เขียนเป็น	น	เช่น	
			กำหนด	เขียนเป็น
			ตำแหน่ง	เขียนเป็น
				กำหนด
				ตำแหน่ง

หม	เขียนเป็น	ม	เช่น		
			หมด	เขียนเป็น	มด
			กระหม่อม	เขียนเป็น	กระ ม่อม
			หมอก	เขียนเป็น	มอก

หย	เขียนเป็น	ย	เช่น		
			หยอน	เขียนเป็น	ยอน
			หยุด	เขียนเป็น	ยด

หล	เขียนเป็น	ล	เช่น		
			หลากประหลาด	เขียนเป็น	ลากประลาด
			หลุดหล่น	เขียนเป็น	ลุดล่น

หว	เขียนเป็น	ว	เช่น		
			จังหวัด	เขียนเป็น	จงวัด

อย	เขียนเป็น	ย	เช่น		
			อยู่	เขียนเป็น	ย

๒.๘.๒ คำที่ปัจจุบันไม่เขียนแบบอักษรนำ แต่ในต้นฉบับเขียนแบบอักษรนำ

ตัวอย่าง

น	เขียนเป็น	หน	เช่น		
			น้อม	เขียนเป็น	หน่อม
			แน่น	เขียนเป็น	ແหน่น

			นึก	เขียนเป็น	หนึ่ก
ม	เขียนเป็น	หม	เช่น มิได้	เขียนเป็น	หมได้
			มัน	เขียนเป็น	หม่น
ย	เขียนเป็น	อย	เช่น ยาก	เขียนเป็น	อยาก
ร	เขียนเป็น	หร	เช่น ดำริ	เขียนเป็น	ตำหร
ล	เขียนเป็น	หล	เช่น ล้า	เขียนเป็น	หล้า
			ลัม	เขียนเป็น	หลม
			เลียง	เขียนเป็น	เหลียง

๒.๘.๓ การใช้อักษรนำที่ต่างไปจากปัจจุบัน

หญ	เขียนเป็น	หญ	เช่น หญิง	เขียนเป็น	หญิง
อย	เขียนเป็น	อย	เช่น อย่าง	เขียนเป็น	หญ่าง
			อยาก	เขียนเป็น	หญาก

๒.๙ คำที่เขียนตามการออกเสียงตามแบบท้องถิ่น หรือภาษาปาก

ตัวอย่าง

เศวตฉัตร	เขียนเป็น	เสกกระฉัตร เสวกนัช
โกลาหล	เขียนเป็น	กนหล
เกษม	เขียนเป็น	ขเส่ม
กัมปนาท	เขียนเป็น	กัมมะนาด
กกุณภณ	เขียนเป็น	กกกพน กกกกพน
บรรณการ	เขียนเป็น	บนตากกร
บาง	เขียนเป็น	ลาง
หงสบาท	เขียนเป็น	หงส/บาท
ตระหนก	เขียนเป็น	ตระดก
ยมบาล	เขียนเป็น	ยมพพาน
กรอก	เขียนเป็น	ตารอก
สัปบุรุษ	เขียนเป็น	สปีรุต
กระหม่อมฉัน	เขียนเป็น	กระหม่อมเนียน
พรรณราย	เขียนเป็น	พนราย

ประติทิน	เขียนเป็น	ประทินทิน
มิ	เขียนเป็น	หมี่
ข้าว	เขียนเป็น	เก๊า
กฤษฎา	เขียนเป็น	กริตก
สามิภักดิ์	เขียนเป็น	สามิภัก

กล่าวโดยสรุป ด้านอักขรวิธีที่ใช้ในต้นฉบับวรรณกรรมกลอนสวดเรื่องมหาขมภูมิตีสูตร
เลขที่ ๔๓๗ พบว่า

๑. อักขรวิธีแตกต่างจากปัจจุบัน เนื่องจากเอกสารไทยสมัยก่อนนิยมบันทึกตามการ
ออกเสียงพูด อีกทั้งไม่เคร่งครัดตัวสะกดการันต์ จึงพบว่าการใช้พยัญชนะต้นจะสับสนปนกัน
ระหว่างเสียงพยัญชนะเสียงเดียวกัน หรือพยัญชนะที่มีเสียงใกล้เคียงกัน เช่น ขาด เขียนเป็น
คาค, เกษม เขียนเป็น เซษม, เจก เขียนเป็น เซก, แท้ เขียนเป็น แถ, แผ่น เขียนเป็น แพน,
ฝั่ง เขียนเป็น ฟัง ฯลฯ นอกจากนี้ ในคำหนึ่งคำ จะเขียนหลายแบบ เช่น สัตว์ เขียนเป็น
สรัตว สัตว์ สตว, ทะยาน เขียนเป็น ทะญาน ทะญาน, พุทธคุณ เขียนเป็น พุทะคุณ พุทธคุณ,
สามเณร เขียนเป็น สามะเนน สามะเนร เป็นต้น

๒. รูปวรรณยุกต์ มีใช้เพียง ๒ รูป คือ รูปเอก (ˊ) และ รูปโท (ˋ) การใช้ผันเสียง
ไม่แน่นอน เช่น โมหะ เขียนเป็น โมหะ, เบื้อง เขียนเป็น เบื้อง, ทีเฝ้า เขียนเป็น ทีเฝ้า, ใช้
เขียนเป็น ไชย ฯลฯ บางคำใส่วรรณยุกต์มากกว่า ๑ รูป เช่น คำมาก เขียนเป็น คำ้มาก,
ลู เขียนเป็น ลูะ , หนองน้ำว เขียนเป็น หนองน้ำว

๓. มีเครื่องหมายที่ใช้ในการเขียน ๒ ประเภท คือ

๓.๑ เครื่องหมายที่ใช้แทนเสียงสระหรือประกอบเสียงสระ ได้แก่ ฟันหนู (〰)
ฝนทอง (ˊ) ไผ่หันอากาศ (ˋ) ไผ่โท (ˋ)

๓.๒ เครื่องหมายที่ใช้ประกอบการเขียน ได้แก่ ไผ่ยมก (๗) ทัดขมาตร (๘)
ฟองมัน (๐) เครื่องหมายดอกจัน (๐) กากบาท (+) เครื่องหมาย ๘
เครื่องหมายมหัพภาค (.) อังคั่น (๗) และวิสรรชนีย์ (- ะ)

๔. พยัญชนะที่สะกดกับ ไ- และ ใ- นิยมใช้พยัญชนะ ย ตามหลัง เช่น ได้ เขียนเป็น ไดย, เร็วไว เขียนเป็น เรวไวย, ให้ เขียนเป็น ไห้ย, ไกล่ เขียนเป็น ไกลย เป็นต้น

๕. คำที่ประกอบเสียงสระอิ บางครั้งจะใช้พยัญชนะ ย ตามหลัง เช่น บุรี เขียนเป็น บุรีย, ชีวี เขียนเป็น ชียวี, ชีวิด เขียนเป็น ชียวิด, เทวี เขียนเป็น เทวีย เป็นต้น

๖. อักษรนำ พบว่ามีการเขียนที่แตกต่างจากปัจจุบัน ๓ ลักษณะ คือ

๖.๑ คำที่ปัจจุบันเขียนแบบอักษรนำแต่ในต้นฉบับไม่เขียนแบบอักษรนำ เช่น หยุต เขียนเป็น ยุต, กำหนด เขียนเป็น กำนฏ, หลากประหลาด เขียนเป็น ลากประลาด ฯลฯ

๖.๒ คำที่ปัจจุบันไม่เขียนแบบอักษรนำแต่ต้นฉบับเขียนแบบอักษรนำ เช่น ยาก เขียนเป็น อยาก, น่อม เขียนเป็น หน่อม, นึก เขียนเป็น หนึก, ล้ำ เขียนเป็น หล้ำ, เลียง เขียนเป็น เหลียง ฯลฯ

๖.๓ คำที่ใช้อักษรนำแตกต่างกัน เช่น หลึง เขียนเป็น หึง, อย่าง เขียนเป็น หย่าง, อยาก เขียนเป็น หยาก เป็นต้น

๗. การประสมคำและการอ่าน แบ่งออกเป็น

๗.๑ เขียนพยัญชนะควบสระ เช่น

ชาติ

(ชาติ)

ปี

(ปี)

เพี้ยมเฝ้า

(เพี้ยมเฝ้า)

๗.๒ เขียนรูปพยัญชนะรวม เช่น

เมต

(เมตตา)

ปัญญา

(ปัญญา)

ขรรคม

(ขรรค์คม)